

VERGİLENDİRME YETKİSİ

Konu Başlığı: Vergilendirme ve Egemenlik İlişkisi

Kavramlar: Vergilendirme Yetkisi, Egemenlik.

Kavramlara İlişkin Açıklamalar: Vergilendirme yetkisi, devletin ülkesi üzerindeki egemenliğine dayanarak vergi alma konusunda sahip olduğu hukuki ve fiili güçtür. Çağdaş anlayış, vergilendirme yetkisini devlet egemenliği temeline dayandırır. Vergilendirme yetkisi kural olarak yasama organına ait olmakla beraber anayasal ilkeler içerisinde kalmak koşulu ile yürütme organına da verilebilir. Diğer taraftan idarenin vergi tarh ve işlemlerine ilişkin idari yetkisi vergilendirme yetkisi kapsamındadır.

Konuya İlişkin Mevzuat: 1982 Anayasası, Vergi Mevzuatı

Konu Başlığı: Vergilendirme Yetkisinin Demokrasi İle İlişkisi

Kavramlar: Köken Yönünden Demokrasi, Güçler Ayrılığı, Vergi İdaresinde Demokrasi, Yerel İdarelerin Vergilendirme Yetkisinde Demokrasi

Kavramlara İlişkin Açıklamalar:

Köken Yönünden Demokrasi: Demokrasinin doğuşu ile kamu hukukunun ve vergi hukukunun doğuşu aynı zamana rastlar.

Güçler Ayrılığı: Egemenliği oluşturan üç ana yetki (Yasam, Yürütme ve Yargı) vergilendirme alanında da etkin olarak kullanılmakla beraber günümüzde, ekonomiye çabuk ve etkin müdahale amacıyla kurumlar dengesi, yürütme organı lehine bozulmuştur.

Vergi İdaresinde Demokrasi: Halkın vergilendirme alanında devlet idaresinde etkin olması ile diğer taraftan idarenin de vergilendirme işlemlerinde halka kolaylık göstermesini ve karmaşık mevzuatı halka bedelsiz olarak öğretmesini ifade eder.

Yerel İdarelerin Vergilendirme Yetkisinde Demokrasi: Devlet vergilendirme yetkisini önceden belirleyeceği sınırlar içerisinde yerel idarelere devredebilir. Böylece yerel idareler vergilendirme yetkisi konusunda mali özerkliğe sahip olurlar.

Konuya İlişkin Mevzuat: 1982 Anayasası, Vergi Mevzuatı

Konu Başlığı: Vergilendirme Yetkisinin Hukuk Devleti İle İlişkisi

Kavramlar: Yasal İdare İlkesi, Genellik ve Eşitlik İlkeleri, Temel Hak ve Özgürlükler Açısından Sınırlandırmalar, Hukuki Güvenlik İlkesi, Başvurma Hakkı ve Yargısal Denetim

Kavramlara İlişkin Açıklamalar:

Yasal İdare İlkesi: İdarenin, vergilendirme işlemlerini yalnızca yasalara uygun ve doğru olarak yerine getirmesini değil; aynı zamanda anayasal koşullar gerçekleşmişse yürütme organına yapılan yetki devri sonucunda Bakanlar Kurulunun düzenleyici işlemlerine ve yasaya eşit ve daha üstün kaynaklara uygun davranmasını da içerir.

Genellik ve Eşitlik İlkeleri: Herkesin mali gücüne göre kamu giderlerini karşılamak üzere vergi ödemesini ifade eder.

Temel Hak ve Özgürlükler Açısından Sınırlandırmalar: Devlet vergilendirme yetkisini kullanırken ölçülü, keyfi olmayacak şekilde ve öze dokunulmaması kaydı ile kişilerin çeşitli hak ve özgürlüklerini sınırlandırabilir.

Hukuki Güvenlik İlkesi: Devletin eylem ve işlemlerinin o günkü hukuk kuralları ile geriye yürütülmeyecek şekilde denetlenmesini, yargılanmasını ifade eder.

Başvurma Hakkı ve Yargısal Denetim: *“Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.” (1982 Anayasası madde 36)

“Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.” (1982 Anayasası madde 40)

“Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir.” (1982 Anayasası madde 74)

Diğer taraftan vergi yasaları her zaman Anayasa Mahkemesinin denetimine açıktır (Soyut Norm Denetimi-Somut Norm Denetimi).

Konuya İlişkin Mevzuat: 1982 Anayasası, Vergi Mevzuatı

Konu Başlığı: Vergilendirme Yetkisinin Sosyal Devlet İle İlişkisi

Kavramlar: Sosyal Devlet

Kavramlara İlişkin Açıklamalar:

“Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.” (1982 Anayasası madde 2)

“Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.” (1982 Anayasası madde 73/2)

Konuya İlişkin Mevzuat: 1982 Anayasası, Vergi Mevzuatı

Konu Başlığı: Vergilendirme Yetkisinin Uluslararası Alanda Sınırları

Kavramlar: Tek Yanlı Sınırlandırma, Uluslararası Antlaşmalar ile Sınırlandırma, Uluslararası Ekonomik Bütünleşmelere Katılarak Sınırlandırma

Kavramlara İlişkin Açıklamalar:

Devletler kendi vergilendirme yetkilerini iradi olarak yasalarla ya da uluslararası antlaşmalarla sınırlayabilir. Bu durum devletlerin mali egemenliklerinin bir sonucudur.

Konuya İlişkin Mevzuat: 1982 Anayasası, Uluslararası Antlaşmalar

VERGİ HUKUKUNDA ANAYASAL İLKELER

Konu Başlığı: Mali Güce Göre Vergilendirme İlkesi

Kavramlar: Sosyal Devlet, Mali Güç, Ödeme Gücü

Kavramlara İlişkin Açıklamalar:

Mali Güce Göre Vergilendirme, sosyal devletin vergi adaleti ilkesi ile ilgilidir. Mali gücün ana göstergesi; gelir, servet ve harcamalardır.

“Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.” (1982 Anayasası madde 73/1) Mali güç dikkate alınarak çeşitli düzenlemeler yapılabilir. Bunlardan bazıları:

- En Az Geçim İndirimi
- Artan Oranlı Vergi Tarifeleri
- Ayırma Kuramı vb.

Konuya İlişkin Mevzuat: 1982 Anayasası, Vergi Mevzuatı

Konu Başlığı: Eşitlik İlkesi

Kavramlar: Yatay Eşitlik, Dikey Eşitlik

Kavramlara İlişkin Açıklamalar:

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.” (1982 Anayasası madde 10)

“Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.” (1982 Anayasası madde 73/1)

Bu kapsamda vergilendirmede benzer durumda olanlar aynı; farklı durumda olanlar farklı işleme tabi tutulur.

Konuya İlişkin Mevzuat: 1982 Anayasası, Vergi Mevzuatı

Konu Başlığı: Hukuki Güvenlik İlkesi

Kavramlar: Geçmişe Yürümezlik İlkesi, Belirlilik İlkesi

Kavramlara İlişkin Açıklamalar:

“Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.” (1982 Anayasası madde 2)

Hukuk Devleti ilkesinin temel koşuludur.

Devletin eylem ve işlemlerinin o günkü hukuk kuralları ile geriye yürütülmeyecek şekilde denetlenmesini, yargılanmasını ifade eder.

Vergi ile ilgili kurum ve işlemlerin belli olması ve herkes tarafından anlaşılabilir olması gerekmektedir.

Konuya İlişkin Mevzuat: 1982 Anayasası, Vergi Mevzuatı

Konu Başlığı: Gelir ve Servetin Yeniden Dağıtılması

Kavramlar: Sosyal Devlet, Sosyal Denge, Mali Güç

Kavramlara İlişkin Açıklamalar:

Devlet maliye politikasına uyumlu bir şekilde hareket etmelidir. Örneğin;

- Artan oranlı gelir vergisi tarifesi değiştirilebilir,
- Negatif gelir vergisi uygulanabilir,
- Veraset ve intikal vergilerinin oranı yükseltilebilir vb.

Konuya İlişkin Mevzuat: 1982 Anayasası, Vergi Mevzuatı